

Vatreni trn ili *Pyracantha coccinea*

Jedna je od najzapaženijih biljaka u jesen - svojim bogatstvom crvenih, narančastih ili žutih plodova s mnoštvom bobica lijepo se uklapa u vrtove i parkove.

Vrlo je zahvalna biljka za uzgoj, široke hortikulture primjene. Brzo raste, dobro podnosi razdoblja suše, niske temperature, snijeg i led, otporna je na gradska zagađenja i bez posebnih zahtjeva u pogledu vrste tla. Najbolje se razvija na sunčanim ili blago zasjenjenim staništima.

Pyracantha je zimzelen grm sa čvrstim granama i oštrim bodljama. Listovi su kožasti, sitni. Cvate u kasno proljeće brojnim sitnim bjelkastim cvjetićima, skupljenima u gronjaste cvatove. Iz cvjetića se razvijaju najprije zelene bobice, koje krajem ljeta, ovisno o vrsti, poprimaju žarko crvenu, narančastu ili žutu boju, po kojoj je vatreni trn i prepoznatljiv. Bobice ostaju na biljci i tijekom zime. Raznolikost primjene vatrenoga trna čini ga nezaobilaznom biljkom vrtnog i parkovnog uređenja. Može se uzgajati kao soliterni, slobodnorastući grm, u manjim ili većim skupinama. Tako uzgajan poprima veličanstvene dimenzije i preko 3 metra u visinu i širinu. Zanimljiva je pojava vatrenog trna u mješovitim živicama (živicama formiranim od nekoliko različitih vrsta grmlja), kada želimo postići da živica svojim raznolikim cvatom ili plodovima bude zanimljiva tijekom cijele godine.

Vatreni je trn vrlo pogodna biljka i za formalne (oblikovane) živice jer dobro podnosi rez, a zbog relativno brzog rasta pravilnom sadnjom (na razmak 50 cm) već kroz 2-3 godine može se postići gust sklop neprohodne živice.

Za kraj još jedan prijedlog uzgojnog oblika *Pyracantha*-e - vođenjem uza zid kuće ili na konstrukciji. Zbog odličnog podnošenja savijanja i usmjeravanja grana mogu se postići vrlo zanimljivi oblici pravilnih ili topijarnih formi.

Ilex aquifolium (božikovina)

Najpoznatija je vrsta roda *Ilex* i jedini predstavnik roda koji u prirodi raste u Hrvatskoj. Prirodno mu je stanište pretežno u planinskim krajevima (do 1200 metara nadmorske visine) srednje i zapadne Europe, Male Azije, Perzije te sjeverozapadne Afrike, ponajviše kao podrast bukovih šuma.

Lišće mu je debelo, kožasto, tamnozeleno, odozgo sjajno. Na mlađem grmlju i izdancima listovi su raznosmjerno bodljikavo nazubljeni, dok je na odraslim stabalcima i gornjim granama većeg grmlja lišće cijela ruba. Cvjetovi su u cvatovima, blijedožućkaste boje. Plod je koštunica, približne veličine zrna graška, sadrži 4-5 sjemenki i stoji na peteljci dužine do 1 cm. Plodovi sazrijevaju od studenog i ostaju na granama do proljeća (ukoliko ih ne pojedu ptice).

Božikovina je vazdazeleni grm ili niže stablo, na prirodnom staništu može doseći visinu od 5-10 metara (ovisno o životnim uvjetima). Raste prilično sporo te kroz tri godine može doseći visinu od jednog metra, dok će visinu od 2-2,5 metra dostići tek kroz šest-sedam godina. Dugovječno je stablo i može doživjeti starost i dulju od stotinu godina. Traži dobro drenirana i blago kiselkasta tla. Biljka je koja dobro podnosi osunčana, polusjenovita i sjenovita staništa no na osunčanim staništima će se ljepše razvijati, a lišće će biti gušće.

Za živice koje želimo pravilno oblikovati, sadnice božikovine (kontejnirane!) se sade jednoredno na razmak 50-60 cm, dok za slobodnorastuće živice (koje će brže rasti, ali

neće biti tako guste kao one koje se redovito orezuju) možemo saditi u nepravilnom krivudavom nizu na razmak 80-100 cm. S obzirom da odlično podnosi rez, od Ilexa se mogu oblikovati razne topijarne forme, prvenstveno kugle i stošci za neke akcente (u vrtovima i na mjestima gdje će se tako oblikovane biljke uklopiti!). Božikovina je također

pogodna za formiranje labirinata.

Bršljan (*Hedera helix*)

Biljka Bršljan je trajnica i otrovna drvenasta penjačica s adventivnim korijenjem, koje mu služi za pričvršćenje uz podlogu (stabla, zidovi, stijene i dr.).

Listovi su na licu tamnozeleni, sjajni, na naličju žutozeleni, dok su mladi obrasli su dlačicama. Penjući se uz stabla dosegne visinu i do 30 metara. Kora je pepeljastosiva. Javlja se na vlažnim i humusnim zemljištima, ali dobro podnosi i kamenita i vapnenasta tla, voli vlažan zrak.

Kao izvanredno dekorativna biljka mnogo se koristi u vrtlarstvu za ozeljenjivanje zidova, golih stijena, na grobljima. Postoje mnogobrojni hortikulturni oblici.

Cvjeta od početka rujna do početka studenoga. Žućkasto zelenkasti cvat, štitac, razvija tijekom zime pepeljasto-modre bobice veličine graška, u početku zelene, u zreлом stanju modro-crne, na površini glatke; sazrijevaju u proljeće, okus im je neugodan, gorak, te djeluje kao purgativno sredstvo; ptice ga rado jedu te na taj način pridonose njegovom razmnožavanju. U jednom plodu nalazi se 3 - 5 sjemenki. Bršljan podnosi jaku zasjenu, ali i puno sunčevo svjetlo.

Bršljan može doživjeti starost i po nekoliko stotina godina - ima vrlo spori prirast.

Razmnožava se vrlo lako sjemenom i vegetativno - reznicama i položenicama.

Kalina (*Ligustrum vulgare*)

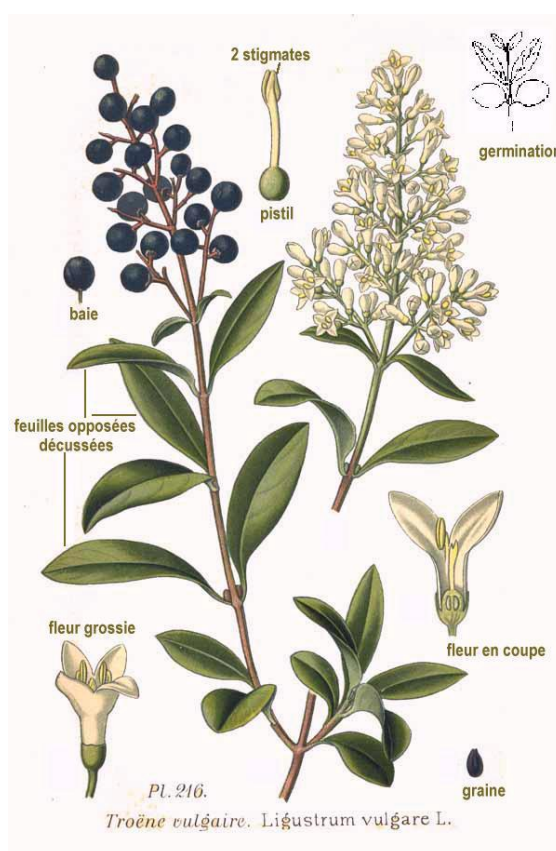
Kalina, biljka grmolikog izgleda naraste do 5 m u visinu.

Listovi su nasuprotno raspoređeni na izbojcima, jednostavni, duguljasto eliptični, 3-6 cm dugački, 5-15 mm široki, na vrhu ušiljeni, na rubu cjeloviti, odozgo tamnozeleni, goli i sjajni, odozdo svijetlozeleni i goli.

Cvjetovi dvospolni, mirisni, sastavljeni od četverodijelnog ocvjeća, plodovi su kuglaste, 6-8 mm velike, crne i sjajne bobice dozrijevaju u jesen prve godine.

Dobro podnosi orezivanje pa se može koristiti za podizanje živih ograda. Plodovima se hrane ptice te na taj način pridonose rasprostriranju vrste. Ima dobro razvijen korijenski sustav te se može koristiti u sanaciji erozivnih zemljišta.

Vrijeme cvjetanja je svibanj, lipanj, ponekad srpanj, nalazimo je na sunčanim i suhim terenima. Bobice su OTROVNE, i nadražuju kožu, sadrže kapilarni otrov, konzumirane u većoj količini izazivaju želučane tegobe, grčeve, zatajivanje cirkulacije.

Hrast crnika, česvina ili česmina (*Quercus ilex*)

Zimzeleno drvo iz roda hrastova, porodice Fagaceae.

Uspijeva u Sredozemlju. Autohtona je vrsta u Hrvatskoj. Raste u Dalmaciji, Istri i na otocima Hrvatskog primorja. Najvažnija je vrsta sredozemne zimzelene šumske vegetacije. U različitim je stanjima degradacije od makije do ljutih krških priobalnih kamenjara, poput golog dijela otoka Paga.

Naraste 10 do 20 m ovisno o kvaliteti staništa. Kora je mladog debla siva i glatka. Izbojci su pustenasti. Lišće je jajoliko ili duguljasto, 3-7 cm dugo, ušiljena vrha, cijela ruba na odraslim primjercima ili oštro napiljeno na izdancima. Odozgo je tamnozeleno i sjajno, a odozdo bijelo-pustenasto i kožasto. Peteljka je kratka. Plod je žir. Po više njih nalaze se na zajedničkoj stapci, a ljuske kupule čvrsto su prilegle i pustenaste. Drvo je teško i tvrdo.

Muške su rese dduge do 7 cm, a ženski cvjetovi su pojedinačni ili po dva sjede na stapci dugoj oko 1 cm. Žir je sitan, dug oko 2 cm. Po više žireva nalazi se na jednoj dugoj stapci.

U mladoj dobi podnosi puno zaszene, dok starija stabla trebaju puno svjetla. Dobro podnosi sušu. U prirodnom području pridolaska u ljetnim mjesecima, nekada jedva padne kap kiše. Prilagodio se na sušu kožastim listovima, uvučenim pučima, velikom korijenskom mrežom i dr. Vrlo je osjetljiv na niske temperature zraka i tla. Klijanci ne podnose temperature ispod nule, a kambij stabiljke može podnijeti i do – 25 °C. Otporna je na visoke temperature. Nema velike zahtjeve prema tlu. Izbojna snaga iz panja je velika. Stabla crnike iz sjemena dožive do 1000 godina.

